

TĂNG CƯỜNG CÔNG TÁC TUYÊN TRUYỀN, PHỔ BIẾN, GIÁO DỤC PHÁP LUẬT VỀ PHÒNG CHỐNG TỘI PHẠM, VI PHẠM PHÁP LUẬT TRONG SẢN XUẤT, KINH DOANH THỰC PHẨM CHỨC NĂNG

NGUYỄN THỊ XUÂN*

Thực phẩm chức năng có tác dụng to lớn đối với sức khỏe con người. Hiện nay, nhu cầu sử dụng thực phẩm chức năng lớn nhưng cũng nảy sinh vi phạm pháp luật trong sản xuất, kinh doanh thực phẩm chức năng. Bài viết đánh giá những kết quả đạt được cũng như hạn chế, thiếu sót và đề xuất một số giải pháp nâng cao chất lượng công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật trong phòng chống tội phạm, vi phạm pháp luật trong sản xuất, kinh doanh thực phẩm chức năng của lực lượng Cảnh sát môi trường.

Từ khóa: Thực phẩm chức năng, an toàn thực phẩm, lực lượng Cảnh sát môi trường.

Ngày nhận bài: 25/9/2020; Biên tập xong: 25/9/2020; Duyệt đăng: 25/9/2020.

Inspite of great effect on human health, functional foods that in high demand cause violations of the law in its production and trading. The article evaluates results, limitations and proposes a number of solutions to improve the quality of law propaganda, dissemination and education in crime prevention and law violations in manufacturing and trading functional foods of Environmental police.

Keywords: Functional foods, food safety, Environmental police.

Từ nhiều thập kỷ qua, thực phẩm chức năng (TPCN) đã phát triển nhanh chóng trên toàn thế giới. TPCN là các sản phẩm có nguồn gốc tự nhiên hoặc là thực phẩm trong quá trình chế biến được bổ sung thêm các chất nhằm hỗ trợ tăng cường, cải thiện sức khỏe con người. TPCN có tác dụng tăng cường sức đề kháng, giảm bớt nguy cơ mắc bệnh, nâng cao tuổi thọ, cải thiện sức khỏe, sinh lực của con người. Do vậy, vấn đề đảm bảo an toàn thực phẩm (ATTP) trong sản xuất, kinh doanh TPCN được các quốc gia đặc biệt quan tâm, cải thiện nâng cao sức khỏe, chất lượng cuộc sống của người dân, phát triển kinh tế, xã hội của mỗi quốc gia.

Ở Việt Nam, nhu cầu sử dụng TPCN tăng cao nên thị trường sản xuất, kinh doanh TPCN diễn ra khá sôi động. Nhiều

ơ quan, tổ chức, doanh nghiệp, cá nhân đã đăng ký sản xuất, kinh doanh, nhập khẩu TPCN để đáp ứng nhu cầu sử dụng của người dân. Theo thống kê của Cục An toàn thực phẩm, năm 2000 cả nước mới có 13 cơ sở sản xuất, kinh doanh TPCN đến năm 2005 tăng lên 143 cơ sở sản xuất, kinh doanh TPCN. Sau gần 20 năm, tổng số cơ sở sản xuất, kinh doanh TPCN hiện nay trên cả nước là 4.300 cơ sở sản xuất, kinh doanh TPCN. Xuất phát từ nhận thức về tầm quan trọng của vấn đề đảm bảo ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN đối với sức khỏe của cộng đồng, Đảng và Nhà nước ta đã có nhiều chủ trương chính sách để quản lý. Tuy nhiên, bên cạnh những mặt tích cực còn nảy sinh những hiện tượng tiêu cực, những hành vi vi phạm pháp luật

* Đại úy, Thạc sĩ, Khoa Luật - Học viện Cảnh sát nhân dân.

(VPPL). Đặc biệt, vì mục tiêu lợi nhuận nên một số đối tượng đã bất chấp mọi thủ đoạn để sản xuất, kinh doanh, nhập khẩu các loại TPCN không đảm bảo tiêu chuẩn chất lượng, không rõ nguồn gốc xuất xứ hoặc làm giả TPCN để trục lợi.

Thực tiễn công tác phòng chống tội phạm về ATTP nói chung và trong lĩnh vực sản xuất, kinh doanh TPCN nói riêng đã, đang gặp phải những khó khăn, vướng mắc nhất định, nhất là công tác kiểm soát chất lượng TPCN. Theo thống kê của Cục ATTP, Bộ Y tế hiện cả nước có 4300 cơ sở sản xuất, chế biến, kinh doanh TPCN. Từ năm 2015 đến tháng 6/2020, Cục ATTP đã thanh tra, kiểm tra và phát hiện 4.901/8.791 lượt cơ sở (chiếm 55%) không đạt tiêu chuẩn ATTP; kết quả xét nghiệm mẫu TPCN có 3.196/6.785 mẫu (chiếm 47,1%) không đạt tiêu chuẩn. Trong giai đoạn từ năm 2015 đến tháng 6/2020, cả nước đã xảy ra 313 vụ ngộ độc do TPCN. Tình trạng ngộ độc TPCN có xu hướng gia tăng đã ảnh hưởng không nhỏ tới sức khỏe cộng đồng.

Trước thực trạng trên, lực lượng Cảnh sát môi trường đã chủ động triển khai đồng bộ nhiều biện pháp đấu tranh phòng chống tội phạm về ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN, bước đầu đạt được những kết quả quan trọng. Giai đoạn năm 2015 – 6/2020, lực lượng Cảnh sát môi trường đã phát hiện, xử lý 4.498 vụ vi phạm ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN với 5.826 đối tượng, trong đó khởi tố, đề nghị khởi tố 11 vụ, 22 đối tượng, xử lý hành chính 2.570 vụ với 1.525 cá nhân, 1.393 tổ chức xử phạt tổng số tiền là 57,7 tỷ đồng, tiêu hủy 2.152 tấn TPCN không đảm bảo ATTP, chuyển cơ quan khác xử lý 1.916 vụ, 2.886 đối tượng.

Tuy nhiên, kết quả phát hiện, xử lý

cũng như phòng ngừa tội phạm về ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN còn gặp nhiều khó khăn, chưa đáp ứng được yêu cầu thực tiễn, đặc biệt là công tác tuyên truyền, phổ biến giáo dục pháp luật còn chưa được chú trọng. Tuyên truyền, phổ biến giáo dục nâng cao nhận thức pháp luật và nâng cao trách nhiệm của mọi công dân trong phòng ngừa là nhóm giải pháp rất quan trọng, gốc rễ để hạn chế, đẩy lùi hành vi tội phạm, VPPL trong lĩnh vực này bởi một phần nguyên nhân của tình trạng tội phạm, VPPL trong sản xuất, kinh doanh TPCN là do ý thức chấp hành pháp luật của một số cá nhân, tổ chức còn thấp. Một số doanh nghiệp, cơ sở sản xuất, kinh doanh TPCN còn chạy theo lợi nhuận, dùng nhiều thủ đoạn để sản xuất, kinh doanh TPCN không đảm bảo chất lượng. Ý thức, kiến thức của người tiêu dùng trong lựa chọn TPCN còn hạn chế. Thực tế những năm qua, công tác tuyên truyền, giáo dục pháp luật, ý thức chấp hành pháp luật, ý thức tham gia đấu tranh phòng chống tội phạm, VPPL về ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN còn chưa thường xuyên, liên tục, nặng về hình thức, chất lượng chưa hiệu quả, chưa tạo được chuyển biến trong nhận thức của người dân. Do vậy, trong thời gian tới, công tác tuyên truyền, phổ biến kiến thức pháp luật về ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN phải được coi trọng.

- Đánh giá những kết quả đạt được trong công tác tuyên truyền, phổ biến giáo dục pháp luật về phòng chống tội phạm, vi phạm pháp luật trong sản xuất, kinh doanh thực phẩm chức năng

Giai đoạn từ năm 2015 đến tháng 6/2020, công tác tuyên truyền giáo dục bước đầu đã đảm bảo yêu cầu về hình thức, nội dung, đối tượng tuyên truyền đã

đạt được một số kết quả cụ thể như sau:

+ Về nội dung tuyên truyền, giáo dục

Lãnh đạo Bộ Công an đã chỉ đạo lực lượng Cảnh sát môi trường các cấp bám sát đường lối, chủ trương, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước về đảm bảo ATTP, lựa chọn các nội dung triển khai tuyên truyền, giáo dục phù hợp. Trong đó, các nội dung tuyên truyền đã được triển khai tập trung chủ yếu vào 04 nội dung: Đường lối, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước về bảo đảm ATTP được cụ thể hóa trong Nghị quyết Đại hội Đảng, Chỉ thị, Nghị quyết của Trung ương, Chính phủ, Quốc hội như: Chiến lược quốc gia về ATTP giai đoạn 2011 - 2020, tầm nhìn 2030, Chỉ thị số 17/CT-TTg của Thủ tướng Chính phủ về việc tiếp tục tăng cường trách nhiệm quản lý nhà nước về ATTP trong tình hình mới; Các văn bản pháp luật quy định về ATTP được cụ thể hóa trong Hiến pháp năm 2013, Bộ luật Hình sự năm 2015, sửa đổi bổ sung năm 2017, Luật ATTP năm 2010, các Nghị định, thông tư hướng dẫn quản lý về TPCN; Phương thức, thủ đoạn, hành vi vi phạm phổ biến của các đối tượng trong sản xuất, kinh doanh TPCN; Hậu quả, tác hại của tội phạm, VPPL trong lĩnh vực này. Đồng thời, tuyên truyền, phổ biến giáo dục về kỹ năng trong phòng ngừa phát hiện tội phạm, VPPL về ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN...

+ Về đối tượng tuyên truyền, giáo dục

Công tác tuyên truyền đã được lực lượng Cảnh sát môi trường các cấp triển khai đến các nhóm đối tượng có tính đặc thù gắn với lĩnh vực phòng ngừa, tập trung vào các nhóm đối tượng sau: Đối tượng là chủ các cơ sở sản xuất, kinh doanh TPCN bao gồm các chủ doanh nghiệp, công ty

trách nhiệm hữu hạn, công ty cổ phần, hộ gia đình; Đối tượng là các cá nhân kinh doanh TPCN nhỏ lẻ như chủ các hiệu thuốc, cửa hàng bán TPCN; Đối tượng là người tham gia các hoạt động quản lý thuộc các ban, ngành, chính quyền cơ sở cấp xã, phường; Đối tượng là người tiêu dùng, quần chúng nhân dân. Căn cứ vào đặc điểm về trình độ nhận thức, nghề nghiệp, độ tuổi, giới tính... của từng nhóm đối tượng, lực lượng Cảnh sát môi trường lựa chọn nội dung và hình thức tuyên truyền phù hợp.

+ Về hình thức tuyên truyền, giáo dục

Lực lượng Cảnh sát môi trường phối hợp tổ chức các chiến dịch truyền thông nhằm tạo mối quan tâm và thúc đẩy sự thay đổi về nhận thức của xã hội đối với công tác phòng ngừa tội phạm, VPPL trong sản xuất, kinh doanh TPCN. Công tác truyền thông hướng về cộng đồng đã được nhiều địa phương quan tâm, chú trọng, đặc biệt là sử dụng các phương tiện thông tin đại chúng như: Đài phát thanh, Đài truyền hình, các loại hình báo chí, biểu trưng panô, áp phích, băng rôn. Nội dung tuyên truyền tập trung phổ biến tình hình VPPL trong sản xuất, kinh doanh TPCN; về phương thức, thủ đoạn hoạt động của tội phạm để nâng cao cảnh giác của người tiêu dùng trong sử dụng, lựa chọn TPCN. Hình thức tuyên truyền bao gồm nói chuyện chuyên đề; sinh hoạt dưới các hình thức câu lạc bộ của hội; tổ chức tập huấn cho cán bộ hội ở cơ sở; tọa đàm, tuyên truyền qua các hội thi, hội diễn, giao lưu... Đồng thời, lực lượng Cảnh sát môi trường đã mở các lớp tập huấn, bồi dưỡng kiến thức pháp luật về đảm bảo ATTP cho các đối tượng là chủ cơ sở, chủ doanh nghiệp, chủ cơ sở sản xuất,

kinh doanh TPCN.

Với những nội dung và hình thức đa dạng như trên, công tác tuyên truyền đã đạt được kết quả tích cực. Cụ thể, giai đoạn từ năm 2015 đến tháng 6/2020 đã tổ chức các hoạt động hưởng ứng các ngày lễ về môi trường liên quan đến ATTP nói chung; soạn thảo in ấn và phát hành 3.092 tờ rơi, 8.287 áp phích, 672 khẩu hiệu có nội dung tuyên truyền về ATTP, tổ chức 295 lớp tập huấn cho 1098 đại biểu là cán bộ chuyên trách của các cơ quan, đơn vị, tổ chức, doanh nghiệp ở huyện, thành phố thuộc tỉnh về công tác bảo đảm ATTP nói chung, đảm bảo ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN nói riêng. Đồng thời, cộng tác với các cơ quan truyền thông đăng 681 tin bài phóng sự về thực trạng tình hình VPPL trong sản xuất, kinh doanh TPCN, phương thức thủ đoạn trong sản xuất, kinh doanh TPCN. Các tin bài, phóng sự phản ánh đúng thực trạng tình hình VPPL trong sản xuất, kinh doanh TPCN, thu hút được sự quan tâm của nhân dân, nâng cao hiệu quả tuyên truyền, giáo dục. Ngoài ra, phối hợp với Cục ATTP, Hiệp hội TPCN tập huấn kiến thức về ATTP cho các học viên của các lớp tập huấn do các cơ quan này tổ chức.

- Một số kiến nghị nâng cao chất lượng hiệu quả công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật trong phòng chống tội phạm, vi phạm pháp luật về sản xuất, kinh doanh thực phẩm chức năng

+ Đổi mới hình thức, nội dung, phương pháp tuyên truyền

Cần có hình thức tuyên truyền phù hợp đối với từng nhóm đối tượng như người tiêu dùng, cơ sở sản xuất TPCN, cơ sở kinh doanh TPCN... Phát huy tối đa hệ thống thông tin, truyền thông tại địa bàn cơ sở. Khi tuyên truyền phải xây dựng phương

pháp tiếp cận phù hợp với từng đối tượng cụ thể, chú trọng hình thức truyền thông trực tiếp, truyền thông theo nhóm nhỏ trong lĩnh vực ATTP. Đối với đối tượng là cơ sở sản xuất, kinh doanh TPCN cần lồng ghép giữa kiểm tra việc chấp hành pháp luật về ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN với việc hướng dẫn, phổ biến cho các cơ sở sản xuất, kinh doanh TPCN thực hiện tốt các tiêu chí trong sản xuất, kinh doanh TPCN như tiêu chí thực hành sản xuất tốt (Good Manufacturing Practices – GMP). Mở các lớp tập huấn về đảm bảo ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN đối với các cơ sở sản xuất, kinh doanh TPCN, người là đại diện các cơ sở sản xuất, chế biến kinh doanh TPCN. Đối với quần chúng nhân dân và người tiêu dùng, cần lựa chọn phương pháp truyền thông trên các phương tiện thông tin đại chúng, tập trung tuyên truyền về các kỹ năng nhận diện TPCN là hàng giả, hàng kém chất lượng, các phương thức, thủ đoạn trong sản xuất, kinh doanh TPCN. Đặc biệt, nêu cao ý thức cho quần chúng nhân dân nhận thức rõ các hành vi vi phạm VPPL, có ý thức trong bảo vệ sức khỏe, tham gia tuyên truyền và phát hiện, tố cáo đối với các hành vi VPPL về sản xuất, kinh doanh TPCN.

Xây dựng đội ngũ cộng tác viên tuyên truyền về ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN, trong đó mỗi địa bàn, mỗi cơ sở đều phải bố trí lực lượng tuyên truyền nòng cốt là cán bộ, chiến sỹ Cảnh sát môi trường, xây dựng hệ thống cán bộ chuyên trách làm công tác tuyên truyền tại các địa phương.

+ Đẩy mạnh, đa dạng hóa hình thức truyền thông về ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN như: xây dựng phim tài liệu, bản tin, phóng sự, trò chơi truyền

hình, pano, áp phích, poster... Lựa chọn xuất bản các ấn phẩm tuyên truyền bằng nhiều hình thức, ngôn ngữ khác nhau nhằm phù hợp với từng đối tượng, bao gồm đồng bào ít người và dân tộc thiểu số về phương thức, thủ đoạn trong các loại hình kinh doanh TPCN.

+ Tổ chức các chiến dịch truyền thông về đảm bảo ATTP đối với TPCN với các cấp độ, quy mô khác nhau. Duy trì thường niên tổ chức chiến dịch truyền thông lớn trên cả nước, lồng ghép nội dung về ATTP vào các ngày lễ, sự kiện lớn của đất nước, tổ chức tuần lễ phát động đảm bảo ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN; TPCN đảm bảo tiêu chí GMP, TPCN đảm bảo chất lượng, công dụng, tạo thương hiệu TPCN "Made in Việt Nam".

+ Xây dựng các chuyên mục TPCN, đảm bảo ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN trên các phương tiện thông tin đại chúng, các kênh truyền hình trung ương và địa phương, phát sóng vào các khung giờ phù hợp để tăng hiệu quả truyền tải kiến thức về TPCN đối với người tiêu dùng, cơ sở sản xuất, chế biến TPCN, tổ chức tuyên truyền về chống buôn lậu, hàng cấm, chống sản xuất và buôn bán hàng giả, TPCN vi phạm ghi nhãn, TPCN kém chất lượng, không đảm bảo chất lượng. Đối với các ấn phẩm báo giấy, tạp chí, báo điện tử, cần mở các chuyên mục, chuyên trang về thực hành sản xuất tốt TPCN, hỏi đáp pháp luật về TPCN, về nhận diện các hành vi thủ đoạn trong sản xuất, kinh doanh TPCN. Đối với các ấn phẩm tạp chí của lực lượng Công an nhân dân như Tạp chí Công an nhân dân, Tạp chí Cảnh sát nhân dân, các cơ quan báo chí khác cần đẩy mạnh, đăng tin các bài viết tuyên truyền về phương thức thủ đoạn lừa đảo của các đối tượng trong sản xuất, kinh

doanh TPCN như các chủ đề về các hình thức lừa đảo kinh doanh TPCN trực tuyến, thủ đoạn quảng cáo TPCN có dấu hiệu lừa dối khách hàng, kinh doanh TPCN dưới hình thức đa cấp. Sử dụng mạng Internet, diễn đàn mạng xã hội như Zalo, Facebook, Instagram, Twitter... nhằm tuyên truyền, phổ biến kiến thức pháp luật về ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN, tuyên dương các cơ sở sản xuất, kinh doanh TPCN đạt thành tích tốt trong đảm bảo ATTP.

+ Tăng cường số lượng, chất lượng tài liệu, thông điệp truyền thông về đảm bảo ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN. Trong đó, lực lượng Cảnh sát môi trường cần chú ý tăng cường hỗ trợ chuyên môn nghiệp vụ cho các ban, ngành liên quan biên tập mới, sửa đổi, bổ sung, cập nhật thông tin, kiến thức mới. Nội dung tuyên truyền mang tính hướng dẫn, thay đổi hành vi và các biện pháp thực hiện bảo đảm ATTP trong sản xuất, kinh doanh TPCN, phù hợp với từng đối tượng trên địa bàn cả nước./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Cục Cảnh sát môi trường (2015 - 2020), *Báo cáo tổng kết công tác đấu tranh phòng, chống tội phạm của lực lượng Cảnh sát môi trường*, Hà Nội.
2. Xem: <http://pup.edu.vn/index.php/news/Nghien-cuu-Trao-doi/Cong-tac-tuyen-truyen-giao-duc-phap-luat-bao-ve-moi-truong-tai-nguyen-an-toan-thuc-pham-theo-chuc-nang-cua-luc-luong-Canh-sat-moi-truong-Cong-an-Thanh-pho-Can-Tho-2213.html>
3. Xem: <https://moit.gov.vn/web/guest/tin-chi-tiet/-/chi-tiet/xu-nghiem-nhung-vi-pham-trang-tron-ve-an-toan-ve-sinh-thuc-pham-19688-3101.html>